

Brusel 1. června 2016
(OR. en)

9641/16

EDUC 218
JEUN 42
AUDIO 73
SOC 364

VÝSLEDEK JEDNÁNÍ

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Datum:	30. května 2016
Příjemce:	Delegace
Č. předchozího dokumentu:	9068/16 EDUC 147 JEUN 37 AUDIO 63 SOC 265
Předmět:	Rozvoj mediální gramotnosti a kritického myšlení prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy – <i>závěry Rady (30. května 2016)</i>

Delegace naleznou v příloze závěry Rady o rozvoji mediální gramotnosti a kritického myšlení prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy ve znění přijatém Radou na jejím 3471. zasedání konaném ve dnech 30. a 31. května 2016.

Závěry Rady

o

**rozvoji mediální gramotnosti a kritického myšlení prostřednictvím vzdělávání a odborné
přípravy**

RADA EVROPSKÉ UNIE,

PŘIPOMÍNÁJÍC

- článek 2 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví, že Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin;

BEROUC V ÚVAHU

- pařížské prohlášení přijaté dne 17. března 2015¹, ve kterém je zdůrazněno, že je důležité *u dětí a mladých lidí posilovat schopnost kritického myšlení a uplatnění vlastního úsudku, aby zejména v prostředí internetu a sociálních médií byli schopni uchopit realitu, odlišovat fakta od názorů, rozpoznat propagandu a odolat veškerým formám indoktrinace a nenávistným projevům;*

¹ Prohlášení o prosazování občanství a společných hodnot svobody, tolerance a nediskriminace v procesu vzdělávání, Paříž, 17. března 2015.

- společnou zprávu ET2020 ze dne 15. prosince 2015², která kroky navazující na pařížské prohlášení, jež budou mít podobu *společné analýzy, vzájemného učení, pracovních jednání, šíření osvědčených postupů a konkrétních opatření podpořených finančními prostředky*, označuje za hlavní prioritu nového pracovního cyklu (2015–2020);
- usnesení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě ze dne 24. února 2016 o prosazování socioekonomického rozvoje a inkluzivnosti v EU prostřednictvím vzdělávání³, jež obsahuje závazek *zlepšit digitální a mediální gramotnost mladých lidí, jakož i jejich schopnost kritického myšlení, spolu se sociálními dovednostmi a občanskými kompetencemi*;

A S OHLEDEM NA

- doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení⁴, které jako klíčové schopnosti, které by měli všichni občané získat, určuje: „*schopnost práce s digitálními technologiemi*“, jež vyžaduje *kritický a reflexivní postoj k dostupným informacím a odpovědné používání interaktivních médií*; „*sociální a občanské schopnosti*“, mezi něž patří schopnost *chápat různá stanoviska a připravenost respektovat hodnoty druhých*; a „*kulturní povědomí a vyjádření*“, které zahrnuje *smysl pro identitu jakožto základ úcty a otevřeného postoje k rozmanitosti*;

² Úř. věst. C 417, 15.12.2015, s. 25–35.

³ Úř. věst. C 105, 19.3.2016, s. 1–4.

⁴ Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10–18.

- závěry Rady z listopadu roku 2012 o Evropské strategii pro internet lépe uzpůsobený dětem, ve kterých je zdůrazněno⁵, že *odvětví vzdělávání i rodiče by měli hrát významnou úlohu, pokud jde o pomoc dětem při přínosném a tvořivém využívání možností internetu, jakož i pokud jde o rozpoznávání a zvládání rizik, s nimiž se na internetu setkávají, a že sami učitelé a rodiče potřebují podporu a odbornou přípravu, aby mohli držet krok s rychlými a nepředvídatelnými změnami ve virtuálním životě dětí a s neustále se rozvíjejícími novými technologiemi;*
- sdělení Komise z ledna roku 2014 o předcházení radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu⁶, ve kterém je mezi hlavními opatřeními, jež mají být přijata k předcházení radikalizaci, zdůrazněna potřeba *úžeji spolupracovat s občanskou společností a soukromým sektorem při řešení internetových hrozeb a intenzivněji povzbuzovat mladé lidi ke kritickému přemýšlení o extremistických názorech;*
- závěry Rady z listopadu 2014 o evropské audiovizuální politice v digitální éře⁷, ve kterých se Komise a členské státy vyzývají, aby *prosazovaly osvědčené postupy a výzkum ohledně začleňování mediální gramotnosti do formálního vzdělávání a odborné přípravy, jakož i do neformálního a informálního učení;*

⁵ Úř. věst. C 393, 19.12.2012 s. 11–14.

⁶ Dokument 5451/14.

⁷ Úř. věst. C 433, 3.12.2014, s. 2–5.

- závěry Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě o úloze odvětví mládeže v integrovaném a meziodvětvovém přístupu k předcházení násilné radikalizace mladých lidí a boji proti ní, ve kterých jsou členské státy a Komise vyzývány k tomu, aby mladé lidi podpořily *v boji proti extremistickým vlivům na internetu a v sociálních médiích a v rozvoji kritického myšlení a příslušných znalostí, dovedností a kompetencí, aby se uměli orientovat v jednotlivých zdrojích a chápali, co se skrývá za poskytovanými informacemi, včetně propagandy a nenávistných projevů*⁸;

KONSTATUJE, ŽE

pokud jde o sdílení znalostí a idejí, internet – a sociální média zvláště – nabízejí nebývalé a téměř neomezené možnosti. Nabízejí okamžitý přístup k velkému množství informací, jakož i přístup k široké škále zdrojů, a mohou tak mít značný dopad na názory, postoje a vnímání. Nabízejí rovněž platformu, jejímž prostřednictvím může kdokoli vytvářet, sdílet a zveřejňovat obsah, čímž napomáhají k rozvoji talentu, podpoře kreativity a inovací.

Neoddělitelnou součástí dnešního světa je snadný a nepřetržitý přístup k internetu, na kterém lidé, zejména pak ti mladí, tráví stále více času.⁹ Na významu nabývají virtuální komunity a kontakty – zvláště prostřednictvím sociálních médií a služeb zasílání rychlých zpráv (tzv. instant messaging).

⁸ Dokument 9640/16.

⁹ Více než polovina všech Evropanů využívá sociální sítě, ve většině případů se jedná o mladé lidi. Ve věkové skupině do 30 let používá sociální média 84 % Evropanů, přičemž platí, že čím nižší věk, tím blíže je tento údaj 100 %.

V SOUVISLOSTI S UVEDENÝMI SKUTEČNOSTMI ROVNĚŽ KONSTATUJE, ŽE

mediální gramotnost – to znamená veškeré technické, kognitivní, sociální, občanské a tvůrčí schopnosti, které nám umožňují získat přístup a současně i zaujmout kritický postoj k tradičním i novým formám médií, jakož i interakci s těmito médii¹⁰ – nabývá na významu. Je úzce spojena s aktivní účastí na demokratickém životě, občanstvím a schopností kritického a nezávislého úsudku, jakož i se schopností zamýšlet se nad vlastními činy, a může tak posílit odolnost mladých lidí vůči extremistickým názorům a dezinformacím.

Klíčovou složkou mediální gramotnosti je schopnost práce s digitálními technologiemi, jež zahrnuje jisté, tvůrčí a kritické používání informačních a komunikačních technologií. Osoba, která má nízkou úroveň digitálních kompetencí, se může ocitnout v nevýhodném postavení, a to nejen na pracovním trhu, kde téměř všechna pracovní místa vyžadují určitou úroveň těchto kompetencí, ale i ve společnosti jako takové. Existuje tedy jednoznačná vazba mezi posilováním digitálních kompetencí a úsilím o vytvoření inkluzivnějších a soudržnějších společností.

Mediální gramotnost – ve spojení s gramotností a komunikačními dovednostmi obecně – zahrnuje rovněž další klíčové kompetence, zejména *sociální a občanské kompetence*, které jednoznačně souvisejí s kritickým myšlením, neboť zajišťují schopnost ocenit rozmanitost a respektovat názory a hodnoty druhých, ale zahrnuje i *kulturní povědomí a vyjádření*, jež jsou podpořeny schopností dávat své názory do souvislostí s názory druhých, včetně názorů osob pocházejících z odlišných kulturních prostředí.

¹⁰ Uvedené schopnosti nám umožňují uplatňovat kritické myšlení a současně se podílet na hospodářském, sociálním a kulturním dění ve společnosti a hrát aktivní úlohu v demokratickém procesu. Součástí tohoto konceptu jsou různá média, například televizní a rozhlasové vysílání, video, tisk, která jsou šířena prostřednictvím rozmanitých kanálů – tradiční formou, prostřednictvím internetu a sociálních médií – a která se zaměřují na potřeby osob všech věkových skupin.

zatímco schopnost práce s digitálními technologiemi se stává stále více nepostradatelnou, příliš vysoký počet osob stále nemá ani základní úroveň digitálních kompetencí¹¹, a hrozí jim tak nezaměstnanost a sociální vyloučení. Tato situace může přispět ke vzniku „digitální propasti“, která může vést k sociálním a ekonomickým nerovnostem a která představuje jednoznačný problém pro naše systémy vzdělávání a odborné přípravy.

Internet a sociální média mohou na jedné straně přinášet řadu výhod a příležitostí, avšak na straně druhé rovněž představují potenciální hrozbu a nebezpečí, zejména proto, že online zpřístupňují obsah, který je pro děti a mladé lidi nevhodný, nebo dokonce škodlivý, včetně nenávistných projevů a obsahu, který banalizuje násilí. Mezi další nežádoucí jevy patří tzv. online grooming a šikana na internetu, které mohou značně narušit dobré životní podmínky a vývoj dětí a rovněž mohou mít negativní dopad na jejich výsledky dosažené v procesu vzdělávání.

Nedávné teroristické útoky v Evropě a další případy násilného extremismu vyvolaly mimořádné obavy v souvislosti s neomezenými příležitostmi, které internet a sociální média poskytují nejrozličnějším extremistickým skupinám, jež tak mohou na internetu volně šířit nenávist a podněcovat k násilí a nalézt pro tato sdělení publikum mezi nespokojenou mládeží. Radikalizace vedoucí k násilí má často nadnárodní rozměr, kdy extremistické sítě provádí nábor zranitelných mladých lidí bez ohledu na zemi, ve které žijí. Je sice nepravděpodobné, že by zvýšení dosahované úrovně vzdělání zastavilo všechny formy násilného extremismu, avšak vzdělávání a odborná příprava mohou a měly by přispívat k předcházení radikalizaci.

¹¹ 40 % občanů EU nemá žádné nebo má jen omezené digitální dovednosti, zatímco podle odhadů je u přibližně 90 % pracovních míst v EU vyžadována alespoň minimální úroveň digitálních dovedností. Získání těchto dovedností se tedy rychle stává předpokladem k tomu, aby se pracovníci stali a zůstali zaměstnatelnými.

SOUHLASÍ S TÍM, ŽE

v rámci hlavního poslání, kterým je příprava mladých lidí na život ve společnosti a uplatnění na trhu práce a jejich podpora při dosahování osobního naplnění, mají vzdělávání a odborná příprava důležitý úkol, jímž je pomoci mladým lidem získat mediální gramotnost a stát se v budoucnu odpovědnými občany.

Pokud jde o poslání vzdělávání a odborné přípravy, je jedním z klíčových aspektů vštípit mladým lidem základní hodnoty, jako jsou například hodnoty zakotvené ve Smlouvě o Evropské unii, a rozvíjet v nich a udržovat otevřenost a zvědavost a současně i schopnost nezávislého a kritického myšlení a schopnost uplatňovat zdravý úsudek na základě věcně podložených poznatků a odolávat extremistickým názorům, indoktrinaci a dezinformacím a čelit jim.

Mají-li si pracovníci působící na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy zachovat své důležité postavení, je zásadní, aby udržovali krok s těmito rychlými změnami a vybavili žáky a studenty kompetencemi – tj. znalostmi, dovednostmi a postoji –, jakož i hodnotami, které jsou nezbytné k přístupu k informacím a dalšímu mediálnímu obsahu – zejména v kontextu internetu a sociálních médií – a k jejich interpretaci, vytváření a použití bezpečným a odpovědným způsobem.

Mimořádně důležité mohou být komplexní „celoškolní“ přístupy, jejichž součástí jsou celé školní komunity i další příslušní aktéři, neboť odpovědnému používání internetu a sociálních médií se často učí mimo školu v neformálním a informálním kontextu.

VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY, ABY S NÁLEŽITÝM ZOHLEDNĚNÍM ZÁSADY SUBSIDIARITY:

1. vybízely k tomu, aby byla rozvíjení mediální gramotnosti a kritického myšlení věnována dostatečná pozornost na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy, mimo jiné v rámci výchovy k občanství a mediální výchovy;
2. usilovaly o zvýšení úrovně digitálních kompetencí mezi žáky a studenty všech věkových kategorií, a to v perspektivě celoživotního učení, neboť se jedná o důležitý předpoklad pro posílení jejich schopnosti aktivně se podílet na demokratickém životě našich moderních společností, jakož i předpoklad zlepšení jejich zaměstnatelnosti;
3. kromě vnitrostátních rámců a nástrojů zvážily i využití evropského rámce digitálních kompetencí pro občany, rámce kompetencí pro demokratickou kulturu vypracovaného Radou Evropy a globálního rámce pro posuzování mediální a informační gramotnosti, který vytvořilo UNESCO;
4. vybízely k vytváření sociálně bezpečného vzdělávacího prostředí, jak na internetu, tak mimo něj, ve kterém lze otevřeně diskutovat o kontroverzních otázkách a ve kterém je respektována svoboda slova, a vybízely pedagogické pracovníky, aby tyto diskuze podněcovali a vedli.
5. podporovaly pedagogické pracovníky a vedoucí pracovníky škol na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy v tom, aby rozvíjeli své vlastní digitální kompetence prostřednictvím počáteční odborné přípravy a dalšího profesního rozvoje a aby rovněž rozvíjeli své pedagogické dovednosti, které jsou nezbytné k používání nových technologií a otevřených vzdělávacích zdrojů v rámci výuky a k tomu, aby při práci s účastníky vzdělávání všech věkových kategorií pocházejícími z různých prostředí mohli přistupovat k problematice mediální gramotnosti a kritickému myšlení efektivním způsobem;

6. pracovaly s rodiči a dalšími příslušnými aktéry působícími ve společnosti v širokém slova smyslu s cílem snížit digitální propast mezi generacemi a podpořit společnou kulturu založenou na dialogu a vzájemném porozumění;
7. posilovaly dialog, spolupráci a partnerství mezi odvětvím vzdělávání a odborné přípravy a mediálním odvětvím – mimo jiné novináři –, jakož i se všemi dalšími příslušnými aktéry, včetně občanské společnosti a mládežnických organizací, neboť účinný rozvoj mediální gramotnosti a kritického myšlení vyžaduje multidisciplinární přístup, přičemž je třeba připomenout důležitou úlohu, kterou v tomto ohledu mohou hrát neformální a informální učení;
8. podněcovaly inovativní, tvůrčí a participativní způsoby rozvoje mediální gramotnosti a kritického myšlení v procesu vzdělávání a odborné přípravy, například prostřednictvím rešerší a prozkoumání potenciálu, který mohou nabídnout kultura a umění, přístupy založené na mezikulturních výměnách a tvorba mediálních produktů ve školním prostředí, jakožto prostředek k posílení otevřenosti vůči jiným kulturám a aktivního občanství;

VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY A KOMISI, ABY V RÁMCI SVÝCH PŘÍSLUŠNÝCH PRAVOMOCÍ

1. v kontextu strategického rámce ET2020 pokračovaly v podpoře vzájemného učení, mimo jiné prostřednictvím shromažďování a šíření osvědčených postupů v oblasti mediální gramotnosti a kritického myšlení, přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována účinnému šíření informací mezi znevýhodněnými účastníky vzdělávání, jakož i těmi, kterým hrozí marginalizace;
2. zajistily soudržnost politik prováděných na úrovni EU v oblasti mediální gramotnosti tak, aby se činnosti vyvíjené odborníky v nejruznějších relevantních oblastech politik, jako je vzdělávání, mládež, kultura a audiovizuální politika, jakož i v oblasti boje proti terorismu vzájemně doplňovaly, a současně zohlednily specifické aspekty odvětví vzdělávání a odborné přípravy;

3. podpořily úsilí o vybavení pedagogických pracovníků dovednostmi a nástroji, které potřebují k tomu, aby při práci s účastníky vzdělávání všech věkových kategorií pocházejícími z různých prostředí mohli k problematice mediální gramotnosti a kritického myšlení přistupovat efektivním způsobem, mimo jiné využitím platformy School Education Gateway a podporou vzájemného učení prostřednictvím platformy e-Twinning;
4. pokračovaly ve spolupráci s dalšími vícestrannými fóry, jako jsou Rada Evropy¹², UNESCO a OECD, a zohlednily činnost, kterou tato fóra vyvíjejí, neboť výzvy nejsou omezeny hranicemi a mají dopad na země Evropské unie i mimo ni.
5. za účelem podpory tohoto úsilí vybízely k využívání možností financování, které nabízejí všechny příslušné fondy a programy EU, zejména Erasmus+, Nástroj pro propojení Evropy, evropské strukturální a investiční fondy, Horizont 2020 a programy Kreativní Evropa a Evropa pro občany.

¹² Zejména v kontextu strategie týkající se práv dítěte na období 2016–2021, kterou dne 2. března 2016 přijal Výbor ministrů a jež se zabývá otázkou ochrany a prosazování práv dítěte v digitálním prostředí.